

Kinderarbeidvrije zones

India bewijst dat het kan,

maar lukt het Nederland ook?

Spelen en leren i.p.v. werken

In vijftienhonderd dorpen in de Indiase deelstaat Andhra Pradesh zul je geen enkel kind op de katoenvelden, in het huishouden van een rijke familie of in een steengroeve aantreffen. Ze zitten allemaal op school. Dat is het werk van de Indiase organisatie MV Foundation, die met behulp van de lokale gemeenschap 'kinderarbeidvrije zones' instelt. Zou het in Nederland ook lukken om zulke zones te creëren, bijvoorbeeld winkelstraten of zelfs hele steden waar alleen producten verkocht worden die zonder kinderarbeid zijn geproduceerd? En wat is daar dan voor nodig?

Laten we eerst eens kijken naar de aanpak van organisaties als MV Foundation. Waarom lukt het hen wel om kinderen op school te krijgen en te houden? Het idee is dat de hele gemeenschap (inclusief ouders, leraren, politici en ambtenaren op verschillende niveaus, bedrijven en de kinderen zelf) overtuigd raakt van het belang van onderwijs, en zo betrokken raakt bij het werken aan een kinderarbeidvrije omgeving. Verder houdt de organisatie vast aan het beginsel dat alle vormen van kinderarbeid (en niet alleen de zogenaamd ergste vormen) moeten worden uitgebannen, omdat arbeid de ontplooiing van een kind in de weg staat. Een kind dat geen volledig dagonderwijs krijgt, is per definitie een kindarbeider, ook al werkt het 'slechts' thuis. Dat schept duidelijkheid, en zorgt ervoor dat er geen tweedeling ontstaat tussen kinderen die wel en niet naar school worden geholpen. Ook voorkomt dit het doorschuiven van kinderen uit vreselijke omstandigheden naar 'gewone' banen, waardoor ze alsnog hun

kans op onderwijs mislopen. Verder wijst de organisatie de overheid telkens op haar taak om broodnodige investeringen in het (basis) onderwijs te doen, waardoor school ook daadwerkelijk een goede optie wordt voor arme kinderen (bijvoorbeeld door voldoende onderwijzers en faciliteiten op de school). Ook helpt de organisatie de mensen in de dorpen om op te komen voor hun rechten, en helpt zij hen zoeken naar werkbare oplossingen voor problemen op het gebied van onderwijs en kinderarbeid.

Dat het systeem van de MV Foundation werkt, blijkt ook uit het feit dat hun aanpak wordt opgepikt door organisaties uit de rest van India, en zelfs uit andere landen. Hoe kunnen de lessen van de MV Foundation doorgetrokken worden naar Nederland, om zo te werken aan kinderarbeidvrije zones en uiteindelijk aan een kinderarbeidvrije samenleving? Een poging:

1. Kleinschalig beginnen is goed, zolang de aanpak maar niet halfslachtig is.

2. De hele gemeenschap (bijvoorbeeld een dorp of wijk) wordt betrokken en staat 'als één man' achter het principe dat kinderarbeid niet kan.

3. Iedereen (overheid, consument/burger, bedrijf, enzovoort) neemt zijn eigen verantwoordelijkheid.

4. Er wordt gezocht naar concrete en werkbare oplossingen.

Wie kan wat doen?

> Overheid

De Nederlandse rijksoverheid zal vanaf 2010 voor honderd procent duurzaam gaan inkopen. Dat betekent onder andere dat er geen gebruik mag worden gemaakt van kinderarbeid. Met gemeenten en provincies is een percentage van 75 procent afgesproken. Daarnaast wil de Tweede Kamer dat bedrijven die kinderarbeid in hun productieketen gebruiken (of andere arbeidsrechten schenden) geen subsidies meer krijgen of een tijdgebonden plan hebben om deze problemen aan te pakken. Ook heeft de regering aangekondigd dat zij landen gaat aanspreken op maatschappelijk verantwoord ondernemen én staat het bestrijden van kinderarbeid bovenaan de mensenrechtenagenda van minister Verhagen.

De campagne 'Stop Kinderarbeid, school de beste werkplaats' heeft ervoor gepleit dat de overheid onderzoekt welke geïmporteerde producten voor een aanzienlijk deel met behulp van kinderarbeid tot stand komen.

Waarom werkende kinderen arm blijven, maar niet alle arme kinderen werken...

Een hardnekkig misverstand, dat helaas ook heeft postgevat bij veel overheden en zelfs ontwikkelingsorganisaties, is dat kinderen wel moeten werken omdat ze arm zijn. Hun ouders kunnen zonder het maandelijkse loonzakje van hun kroost immers niet voorzien in hun levensonderhoud. Zo gezien is het zelfs een misdaad om kinderen naar school proberen te krijgen. Nu komen de meeste werkende kinderen inderdaad uit (heel) arme gezinnen en achtergestelde groepen zoals dalits, maar tegelijkertijd zitten er ook veel net zulke arme kinderen op school. Hoe kan dat? Ouders zien vaak heel goed het belang van onderwijs in, maar worden ontmoedigd door de bureaucratische rompslomp: het op tijd inschrijven, de formulieren en de (vaak onnodige) financiële lasten voor bijvoorbeeld een schooluniform. Ook spelen soms vooroordelen mee die in een maatschappij leven: kinderen van arme - vaak ongeletterde - ouders gaan later toch met hun handen werken. Waarom zou je ze dan naar school sturen? Gemeenschappen kunnen samen de schouders eronder zetten om dit soort hobbels weg te werken. En dat werkt. Als kinderen massaal uit het arbeidsproces worden gehaald, is er voor de volwassenen zelfs meer ruimte om te onderhandelen over een goed salaris waarmee ze hun kinderen kunnen voeden en kleden en juist naar school kunnen sturen. De vicieuze cirkel is doorbroken.

Zo'n aanpak zou er ook in EU verband moeten komen. Dat verzoek is onlangs door de politiek opgepakt. Het ministerie van Economische Zaken wil een lijst met 'kinderarbeidproducten' gaan maken. Dit zou zowel de consument helpen om keuzes te maken en spoort bedrijven in die sectoren aan om hun productieketen 'op te schonen'. Ook de overheid kan deze informatie gebruiken, bijvoorbeeld voor duurzaam inkopen, het onthouden van subsidies aan bedrijven die kinderarbeid gedogen en de dialoog met landen over de naleving van mensenrechten.

> Bedrijven

In het Nederlandse bedrijfsleven zingt de term 'duurzaam ondernemen' rond. Soms is dat helaas niet meer dan een paar fraaie zinnen in het jaarverslag, maar er zijn ook bedrijven die duidelijk laten zien dat ze er echt werk van maken. In de kledingproductie kunnen zij zich bijvoorbeeld aansluiten bij de Fair Wear Foundation, zoals het kledingmerk Mexx heeft gedaan, of het kledingbedrijf Cora Kemperman, dat samen met lokale organisaties kinderen uit de productieketen haalt en ook een goed loon aan de volwassen werknemers laat betalen. Maar ook in andere branches ontstaan initiatieven om duurzaam ondernemen verder vorm te geven. Op internet zijn er genoeg sites te vinden die duurzame en eerlijke producten - zonder kinderarbeid - aanbieden.

Er is ook een handleiding voor bedrijven die kinderarbeid op de werkvloer of in de keten willen aanpakken. De handleiding is te vinden op www.stopkinderarbeid.nl (onder: wat kun jij doen? > in je bedrijf) en bevat concrete tips en maatregelen. Het is in het Engels geschreven, maar een Nederlandse vertaling komt in november 2009 beschikbaar.

> Consument/burger

Zoals het in India alleen lukt om een kinderarbeidvrije zone in te stellen als alle mensen in een gemeenschap het belang inzien van scholing en meewerken om dat te bereiken, zo is het ook in Nederland belangrijk dat burgers - met name consumenten - zich inzetten voor kinderarbeidvrije producten.

Dat kan heel simpel door bij de winkel altijd

Dit jaar een kinderarbeidvrije Sint?

Rond 20 november, de Dag van de Rechten van het Kind, zal er in Amstelveen tijdelijk een speciale winkel worden geopend waarin alleen kinderarbeidvrije producten (vooral kleding, zowel voor kinderen als volwassenen) worden verkocht: de CLF (Child Labour Free) Shop. Een mooie gelegenheid om je Sinterklaas- of kerst-

Foto: KidsRights

cadeaus kinderarbeidvrij in te kopen!

De winkel is het initiatief van de campagne 'Stop Kinderarbeid, school, de beste werkplaats'. Het idee is om een concreet begin te maken met kinderarbeidvrije zones in Nederland: zowel op internet als in de winkelgebieden. Bedrijven, overheid en consumenten kunnen elk op eigen wijze hun steentje bijdragen.

Lees er meer over op www.clfzone.nl.
De winkel is open tot 28 november.

naar de arbeidsomstandigheden te vragen, in het bijzonder naar kinderarbeid. Vraag vooral naar bewijs dat er geen kinderarbeid is gebruikt en koop zoveel mogelijk producten die zonder kinderarbeid zijn gemaakt. In de Wereldwinkels hebben ze een aardige collectie. Kijk ook op www.childlabourfree.com wat je nog meer kunt doen!

Clarieke Barneveld

Verder lezen?

Child Labour Free Zones: www.clfzone.nl
Campagne 'Stop Kinderarbeid': www.stopkinderarbeid.nl
Fair Wear Foundation: www.fairwear.nl
MV Foundation: www.mvfindia.in

